

درس اصول علم اقتصاد (۲)

فصل چهارم

حسابهای ملی به قیمت واقعی (ثابت)

تعریف شاخص

□ شاخص یک راهنمای آماری است که میتواند تغییرات یک متغیر را نسبت به زمان پایه نشان دهد.

تعریف شاخص

□ در مثال زیر X متغیر مورد بررسی است و مقادیر آن در طول ده سال بشرح زیر است:

$$X_1, X_2, X_3, X_4, X_5, \dots, X_{10}$$

□ اگر سال سوم را به عنوان سال پایه در نظر بگیریم در این صورت شاخص X در هر سال از مقدار X در آن سال به مقدار X در سال پایه بدست می آید:

۱۰۰ = شاخص سال پایه

$$I_1 = \frac{x_1}{x_3} \times 100, I_2 = \frac{x_2}{x_3} \times 100, I_3 = \frac{x_3}{x_3} \times 100, \dots, I_{10} = \frac{x_{10}}{x_3} \times 100,$$

انواع شاخص

□ شاخص های تبدیل حسابهای ملی:

۱. شاخص قیمت (Price Index)

۲. شاخص مقدار (Quantity Index)

شاخص قیمت

□ معیاری است که تغییر قیمت یک کالا یا یک خدمت و یا تغییر متوسط قیمت‌های گروهی از کالاها و خدمات را نسبت به زمان پایه نشان می‌دهد.

۱. شاخص قیمت ساده (*Simple Price Index*)

۲. شاخص قیمت وزنی (*Weighted Price Index*)

شاخص قیمت ساده

قیمت کالا در زمان t

$$SPI = \frac{P^t}{P^0} \times 100$$

شاخص قیمت یک کالا

قیمت کالا در زمان پایه

$$SPI = \frac{P_1^t + P_2^t + P_3^t + \dots + P_n^t}{P_1^0 + P_2^0 + P_3^0 + \dots + P_n^0} \times 100$$

شاخص قیمت گروهی از کالاها

کالای n ام

شاخص وزنی قیمت

مقدار کالاها به عنوان ضریب اهمیت و وزن شاخص در محاسبه شاخص در نظر گرفته می شود

۱. روش لاسپیرز (Laspeyers)

۲. روش پاشه (paasche)

شاخص وزنی قیمت - روش لاسپیرز

در محاسبه
شاخص از مقادیر
سال پایه استفاده
می شود

$$L_p = \frac{P_1^t q_1^0 + P_2^t q_2^0 + \dots + P_n^t q_n^0}{P_1^0 q_1^0 + P_2^0 q_2^0 + \dots + P_n^0 q_n^0} \times 100$$
$$= \frac{\sum_{i=1}^n P_i^t q_i^0}{\sum_{i=1}^n P_i^0 q_i^0} \times 100$$

شاخص وزنی قیمت - روش پاشه

در محاسبه
شاخص از مقادیر
سال جاری
استفاده می شود

$$P_p = \frac{P_1^t q_1^t + P_2^t q_2^t + \dots + P_n^t q_n^t}{P_1^0 q_1^t + P_2^0 q_2^t + \dots + P_n^0 q_n^t} \times 100$$
$$= \frac{\sum_{i=1}^n P_i^t q_i^t}{\sum_{i=1}^n P_i^0 q_i^t} \times 100$$

مقایسه شاخص های لاسپیرز و پاشه

- محاسبه شاخص لاسپیرز ساده تر است چون عمده اطلاعات آن مربوط به سال پایه بوده که دسترسی به آن ساده تر است.
- مقایسه مقادیر محاسبه شده توسط شاخص لاسپیرز در سالهای مختلف امکان پذیر است.
- شاخص لاسپیرز تغییر ضرایب اهمیت کالاها و خدمات را در طول زمان که به دلیل تغییر در الگوی مصرف ایجاد شده نشان نمی دهد.
- شاخص لاسپیرز در لحاظ نمودن تغییر کیفیت کالاها ناشی از پیشرفت تکنولوژی ناتوان است. بنابراین هر گونه افزایش قیمتی بدلیل ارتقاء کیفیت را به حساب افزایش قیمت می گذارد.

شاخص مقدار

- معیاری است که تغییر مقدار یا حجم یک کالا یا خدمت و یا تغییر متوسط مقادیر گروهی از کالاها و خدمات را نسبت به زمان پایه نشان می دهد.
- این شاخص نیز مانند شاخص قیمت با دو روش ساده و وزنی قابل تعریف است.
- شاخص وزنی مقدار نیز بر اساس روشهای لاسپیرز و پاشه قابل اندازه گیری است.

شاخص های مقدار لاسپیرز و پاشه

مقدار کالا در زمان t

قیمت سال پایه
به عنوان وزن شاخص

$$L_q = \frac{\sum_{i=1}^n q_i^t p_i^0}{\sum_{i=1}^n q_i^0 p_i^0} \times 100$$

شاخص مقدار لاسپیرز

مقدار کالا در زمان پایه

قیمت سال جاری
به عنوان وزن شاخص

$$P_q = \frac{\sum_{i=1}^n q_i^t p_i^t}{\sum_{i=1}^n q_i^0 p_i^t} \times 100$$

شاخص مقدار پاشه

انواع شاخص قیمت بر حسب نوع کالا

- با توجه به نوع کالاها شاخص قیمت به انواع گوناگون تقسیم می شود.
- برای گروه کالاهای مصرفی مورد استفاده خانوارهای شهری یا روستایی، وارداتی، صادراتی، تولیدی، سرمایه ای، دستمزد نیروی کار شهری و روستایی و ... شاخص های گوناگونی قابل محاسبه است.
- سه مورد مهم:

۱. شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی

۲. شاخص بهای عمده فروشی

۳. شاخص ضمنی قیمتها

شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (CPI)

Consumer Price Index

- این شاخص تغییر سطح عمومی **قیمتهای خرده فروشی** کالاها و خدمات مورد استفاده خانوارهای شهری را اندازه گیری می کند.
- این شاخص بیانگر تغییرات هزینه زندگی است و به آن شاخص **هزینه زندگی** نیز گفته می شود.
- در محاسبه این شاخص از روش نمونه گیری استفاده می شود و نمونه ایی از کالاهای مصرفی مورد استفاده نمونه ایی از خانوارها در نظر گرفته می شود.
- برای محاسبه این شاخص از **روش لاسپیرز** استفاده می شود.

درصد تغییر			سال						اهمیت نسبی	
۱۳۷۹-۸۳	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۲	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	۱۳۷۸	در سال پایه	
گروههای اختصاصی:										
۱۰/۷	۱۲/۵	۱۲/۷	۲۲۲/۹	۲۰۷/۱	۱۸۲/۸	۱۶۱/۸	۱۵۲/۰	۱۴۰/۳	۶۰/۹۳	کالا
۱۸/۶	۱۸/۶	۲۰/۵	۲۲۲/۱	۲۸۸/۲	۲۳۹/۳	۲۰۵/۷	۱۷۰/۸	۱۴۵/۹	۱۲/۰۳	خدمات
۱۸/۷	۱۸/۳	۱۸/۵	۳۳۸/۰	۲۸۵/۹	۲۴۱/۲	۲۰۱/۸	۱۶۹/۸	۱۴۳/۲	۲۷/۰۴	مسکن، سوخت و روشنایی
۱۴/۱	۱۵/۳	۱۵/۶	۲۷۴/۵	۲۳۸/۲	۲۰۶/۰	۱۷۷/۹	۱۵۹/۷	۱۴۱/۸	۱۰۰/۰۰	شاخص کل
گروههای اصلی و منتخب فرعی:										
۱۳/۰	۱۴/۳	۱۵/۴	۲۸۱/۰	۲۴۶/۱	۲۱۳/۲	۱۷۸/۵	۱۶۶/۳	۱۵۲/۷	۳۲/۴۵	خوراکیها، آشامیدنیها و دخانیات
۱۶/۷	۱۱/۷	۱۷/۲	۲۴۲/۸	۲۰۶/۹	۲۶۱/۹	۲۰۰/۳	۱۸۲/۱	۱۵۸/۵	۷/۹۱	گوشت قرمز، مرغ و ماهی
۷/۱	۸/۶	۹/۷	۲۵۷/۴	۲۳۷/۰	۲۱۶/۱	۱۸۸/۴	۱۷۸/۶	۱۸۲/۲	۵/۵۶	نان، برنج و فرآوردههای غلات
۱۶/۳	۴۱/۲	۱۹/۰	۲۸۶/۷	۲۳۶/۵	۱۹۸/۸	۱۶۹/۱	۱۵۳/۵	۱۳۴/۸	۷/۹۵	میوهها و سبزیها
۱۵/۲	۱۶/۴	۱۹/۶	۲۷۱/۸	۲۳۲/۷	۱۹۵/۴	۱۷۰/۵	۱۵۲/۸	۱۳۴/۱	۳/۸۲	لبیات و تخم مرغ
۱۸/۷	۱۸/۳	۱۸/۵	۳۳۸/۰	۲۸۵/۹	۲۴۱/۲	۲۰۱/۸	۱۶۹/۸	۱۴۳/۲	۲۷/۰۴	مسکن، سوخت و روشنایی
۱۹/۰	۱۸/۸	۱۸/۹	۳۳۲/۸	۲۸۰/۱	۲۳۵/۶	۱۹۶/۵	۱۶۴/۶	۱۳۹/۲	۲۵/۴۱	مسکن
۱۴/۹	۱۱/۲	۱۴/۲	۴۱۹/۲	۳۷۶/۹	۳۲۹/۵	۲۸۳/۳	۲۵۲/۱	۲۰۹/۲	۱/۶۳	برق، آب و سوخت
۶/۹	۹/۵	۷/۷	۱۵۶/۳	۱۴۲/۸	۱۳۲/۶	۱۲۷/۴	۱۲۱/۸	۱۱۲/۱	۹/۵۵	پوشاک
۹/۳	۱۶/۱	۹/۸	۱۹۱/۲	۱۶۴/۷	۱۵۰/۰	۱۴۲/۰	۱۳۷/۶	۱۲۲/۸	۷/۲۲	اقاات کالاها و خدمات مورد استفاده در خانه
۱۰/۱	۱۱/۰	۱۳/۶	۲۳۶/۶	۲۱۳/۱	۱۸۷/۶	۱۷۰/۵	۱۵۸/۲	۱۴۶/۰	۱۱/۴۰	حمل و نقل و ارتباطات
۱۷/۳	۱۷/۴	۱۶/۹	۳۳۷/۵	۲۸۷/۶	۲۴۶/۰	۲۱۱/۶	۱۸۳/۵	۱۵۴/۰	۴/۵۷	درمان و بهداشت
۱۴/۶	۱۵/۳	۱۳/۲	۲۵۰/۸	۲۱۷/۶	۱۹۲/۲	۱۶۸/۹	۱۴۴/۴	۱۲۶/۹	۳/۵۳	تفریح، تحصیل و مطالعه
۱۵/۴	۱۴/۷	۱۹/۷	۲۸۱/۰	۲۴۵/۰	۲۰۴/۶	۱۸۷/۵	۱۵۸/۱	۱۳۷/۵	۴/۲۴	کالاها و خدمات متفرقه

نحوه محاسبه نرخ تورم

$$\text{نرخ تورم در } t \text{ سال} = \frac{CPI_t - CPI_{t-1}}{CPI_{t-1}} \times 100$$

نرخ تورم در سال ۸۳ برابر است با:

$$\text{نرخ تورم در سال ۸۳} = \frac{274/5 - 238/2}{238/2} \times 100 = 15/2$$

شاخص بهای عمده فروشی

Whole Sale Price Index

- این شاخص تغییرات قیمت کالاها را در مرحله عمده فروشی اندازه گیری می کند.
- بری محاسبه این شاخص قیمت عمده فروشی کالاهای تولید شده در داخل کشور و وارداتی شامل کالاهای مصرفی، واسطه ای و سرمایه ای در نظر گرفته می شود.
- این شاخص بر اساس **روش لاسپیرز** محاسبه می شود.

درصد تغییر			سال						اهمیت نسبی	
۱۳۷۹-۸۳	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	۱۳۷۸	در سال پایه	
گروههای عمده:										
۱۱/۷	۱۴/۳	۱۱/۶	۲۵۳/۳	۲۳۱/۷	۱۹۸/۷	۱۷۸/۸	۱۶۷/۴	۱۴۵/۸	۷۱/۷۵	کالاهای تولید و مصرف شده در کشور
۷/۴	۱۴/۵	۴/۸	۱۹۱/۵	۱۶۷/۳	۱۵۹/۷	۱۵۳/۳	۱۵۲/۱	۱۳۴/۲	۲۴/۲۹	کالاهای وارداتی
۱۳/۰	۲۲/۵	۹/۵	۲۴۵/۴	۲۸۲/۰	۲۵۷/۵	۲۳۳/۴	۲۳۴/۵	۱۹۵/۹	۳/۹۶	کالاهای صادراتی
۱۰/۸	۱۴/۷	۱۰/۱	۲۴۱/۹	۲۱۰/۹	۱۹۱/۵	۱۷۴/۷	۱۶۶/۳	۱۴۴/۹	۱۰۰/۰۰	شاخص کل
گروههای اصلی:										
۱۳/۳	۱۳/۷	۱۳/۶	۲۷۵/۸	۲۴۴/۷	۲۱۷/۴	۱۹۱/۸	۱۷۷/۰	۱۵۵/۴	۳۵/۴۰	مواد خوراکی
۱۱/۳	۷/۳	۸/۲	۲۵۵/۷	۲۳۸/۲	۲۲۰/۲	۱۸۰/۵	۱۷۲/۶	۱۵۰/۶	-/۷۸	نوشابهها و دخانیات
۹/۹	۱۰/۸	۱۰/۵	۲۱۵/۸	۱۹۳/۸	۱۷۶/۳	۱۷۱/۸	۱۶۶/۳	۱۳۴/۵	۳/۸۶	مواد صنعتی غیر از مواد سوختی معدنی
۱۶/۵	۱۳/۳	۲۰/۹	۴۶۴/۵	۴۱۳/۹	۳۴۲/۳	۲۷۱/۰	۲۴۲/۶	۲۱۶/۸	۲/۷۶	سوختهای معدنی و فرآوردههای آن
۱۰/۳	۱۳/۳	۶/۴	۲۴۲/۷	۲۱۴/۲	۲۰۱/۳	۱۹۰/۰	۱۷۹/۷	۱۳۸/۶	۸/۶۰	مواد شیمیایی و پتروشیمی
۱۳/۴	۲۵/۶	۱۰/۶	۳۳۵/۴	۱۸۷/۴	۱۶۹/۵	۱۵۷/۴	۱۵۲/۸	۱۳۱/۴	۲۶/۹۲	مصنوعات بر حسب مواد اولیه
۴/۷	۷/۲	۲/۵	۱۷۱/۱	۱۵۹/۶	۱۵۵/۷	۱۵۰/۷	۱۵۱/۰	۱۳۵/۹	۱۹/۴۵	ماشین آلات و وسایل نقلیه
۴/۰	۳/۷	۴/۸	۱۶۲/۹	۱۵۷/۱	۱۴۹/۹	۱۴۸/۱	۱۳۶/۱	۱۳۴/۰	۲/۲۳	کالاهای مفرقه
گروههای اختصاصی:										
۱۳/۸	۱۳/۵	۱۳/۲	۲۸۲/۱	۲۴۸/۶	۲۱۹/۶	۱۹۳/۵	۱۷۶/۵	۱۵۴/۵	۲۶/۸۲	محصولات کشاورزی، دامپروری و ماهیگیری
۱۳/۵	۱۵/۶	۱۳/۳	۲۷۹/۵	۲۴۱/۸	۲۱۳/۵	۱۸۹/۰	۱۷۳/۲	۱۵۵/۱	۱۶/۸۲	کشاورزی
۱۳/۳	۱۰/۱	۱۳/۱	۲۸۶/۳	۲۶۰/۱	۲۲۹/۹	۲۰۱/۰	۱۸۲/۰	۱۵۳/۶	۹/۹۹	دامپروری و ماهیگیری
۱۴/۸	۲۳/۹	۱۳/۰	۲۶۸/۸	۲۱۷/۰	۱۹۲/۱	۱۶۰/۹	۱۵۵/۲	۱۳۴/۸	۱۰/۷۴	مصالح ساختمانی
۱۳/۶	۳۳/۱	۱۱/۹	۲۵۰/۸	۱۸۸/۵	۱۶۸/۴	۱۵۳/۸	۱۵۱/۱	۱۳۲/۵	۶/۲۲	فلزی
۱۶/۳	۱۴/۶	۱۴/۰	۲۹۳/۸	۲۵۶/۳	۲۲۴/۸	۱۷۲/۰	۱۶۰/۹	۱۳۸/۱	۴/۵۱	غیر فلزی

شاخص ضمنی قیمتها

Implicit Price Deflator

- شاخص ضمنی عددی است که از تقسیم ارزش یک متغیر اقتصادی به **قیمت جاری** بر ارزش آن به **قیمت ثابت** همان سال بدست می آید.
- مهمترین شاخص ضمنی در حسابهای ملی **شاخص ضمنی تولید ناخالص ملی** است که از آن برای تعدیل حسابهای ملی استفاده می شود.
- از این شاخص برای اندازه گیری تغییرات **ارزش پول ملی** استفاده می شود.

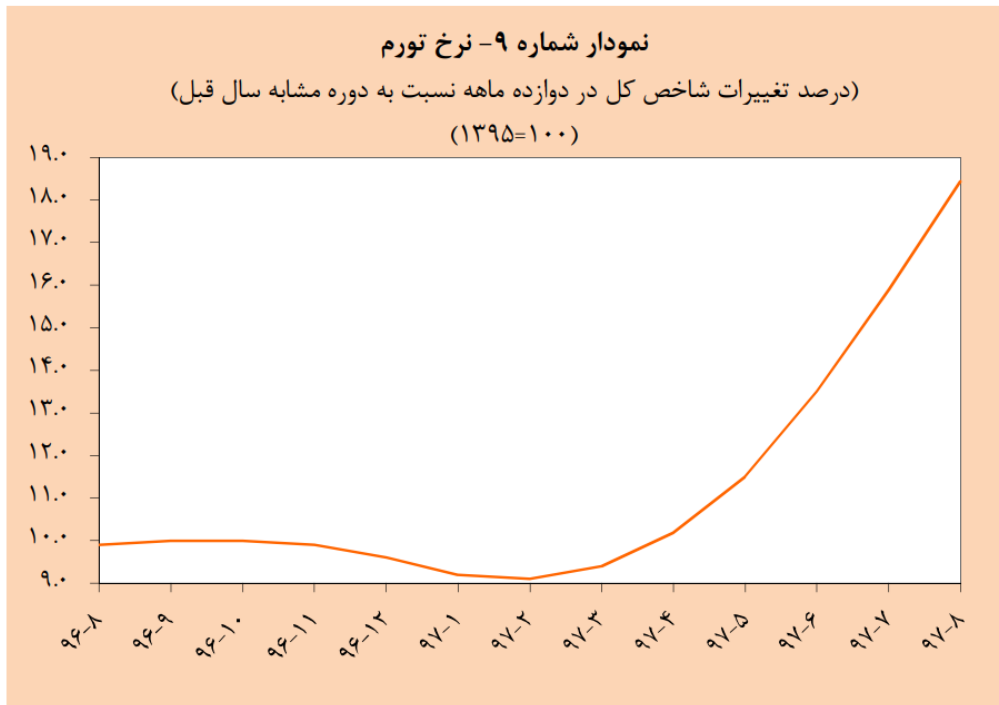
شاخص ضمنی قیمتها

Implicit Price Deflator

مثال: اگر تولید ناخالص ملی به قیمت‌های جاری و ثابت سال ۱۳۶۱ در سال ۱۳۷۶ به ترتیب برابر ۲۷۸۳۸۶ و ۱۵۱۲۶ میلیارد ریال باشد، شاخص ضمنی تولید ناخالص ملی چقدر است؟

پاسخ:

$$\begin{aligned} \text{شاخص ضمنی تولید ناخالص ملی در سال ۱۳۷۶} &= \frac{\text{تولید ناخالص ملی به قیمت جاری}}{\text{تولید ناخالص ملی به قیمت ثابت}} \times 100 \\ &= \frac{278386}{15126} \times 100 = 1840 \end{aligned}$$

Activate Windows
Go to Settings to activate W